

**ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΚΑΡΑΒΑ ΝΙΚΟΥ ΧΑΤΖΗΣΤΕΦΑΝΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟ ΚΑΤΑΛΗΨΗΣ ΚΑΡΑΒΑ – ΛΑΠΗΘΟΥ
Οδόφραγμα Λήδρα Πάλας, 6 Αυγούστου, 2023**

Κυρία Εκπρόσωπε της Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων,
Κύριοι Εκπρόσωποι των Κομμάτων ΔΗΣΥ, ΑΚΕΛ, ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ, ΔΗΠΑ,
Κύριοι Βουλευτές,
Φίλε Δήμαρχοι Κυθρέας και Λαπήθου,
Σεβαστόν ιερατείο,
Πρώην Βουλευτές,
Πρώην Δήμαρχοι, Αντιδήμαρχοι και Δημοτικοί Σύμβουλοι,
Πρόεδροι και Εκπρόσωπο των Σχολικών Κερύνειας, Λαπήθου, Καραβά,
Πρόεδροι και Εκπρόσωποι Σωματείων και Οργανώσεων,
Αγαπητοί οργανωτές,
των Προσφυγικών Σωματείων «Η Λάπηθος» και «Ο Καραβάς»
Εκλεκτοί Προσκεκλημένοι,
Αγαπητοί μου Συνδημότες, Καραβιώτες και Λαπηθιώτες,

Για μια ακόμα φορά συγκεντρωθήκαμε σήμερα εδώ, εμείς οι νόμιμοι κάτοικοι του Καραβά και της Λαπήθου, θλιβερή επέτειο της κατάληψης της περιοχής μας – την περίοδο 6 με 8 Αυγούστου του 1974.

Συνειδητά επιλέξαμε να συναντηθούμε μπροστά από την προτομή της ηρωίδας κυράς της Λαπήθου Ευφροσύνης Προεστού και σχεδόν πάνω στην πράσινη γραμμή, που μας χωρίζει από την κατεχόμενη γη μας. 1.

Για να εκφράσουμε - για μια ακόμα φορά - την αγανάκτηση μας για την κατάληψη της περιοχής από τους Τούρκους εισβολείς, την διαμαρτυρία μας για την κατοχή της για μισό σχεδόν αιώνα και την απαίτηση μας για την απελευθέρωσή της.

Να τιμήσουμε επίσης τους συμπατριώτες μας που έχασαν την ζωή τους εκείνες τις μέρες της εισβολής, τους Κύπριους και Ελλαδίτες υπερασπιστές της ελευθερίας, αλλά και τους αθώους πολίτες που έχασαν τη ζωή τους ανυπεράσπιστοι στις αυλές των σπιτιών τους.

Να θυμηθούμε τους αγνοούμενους, να αναλογιστούμε τις δυσκολίες που ζήσαμε και βιώνουμε σε όλα τα δύσκολα χρόνια της προσφυγιάς και να απαιτήσουμε ακόμα μια φορά την απελευθέρωση του Καραβά, της Λαπήθου, και των περιχώρων και την επιστροφή όλων μας στα σπίτια και την γη μας.

Αυτές τις μέρες η μνήμη στριφογυρίζει στα τραγικά γεγονότα που μας οδήγησαν εδώ που βρισκόμαστε σήμερα.

Το πραξικόπημα της χούντας των Αθηνών και της ΕΟΚΑ Β που έγινε η αφορμή για την Τουρκική εισβολή. Την καταστροφή του Προεδρικού, τον εμπρησμό της Αρχιεπισκοπής, τον κατ' οίκον περιορισμό, τα οδοφράγματα, τις συλλήψεις πολιτών...

Και ύστερα, το φοβερό εκείνο ξημέρωμα της άνανδρης τουρκικής εισβολής. Τις εκκωφαντικές εκρήξεις, τους βομβαρδισμούς από τα πλοία, τους πολυβολισμούς από τα αεροπλάνα, τους εμπρησμούς από τις ναπάλμ, τους σκοτωμένους, τους τραυματισμένους, τον τρόπο...

Μέσα σε αυτό το χάος εκείνοι που τάχθηκαν από την Πολιτεία να υπερασπιστούν τες ακτές μας, ήσαν απόντες. Καμιά αντίσταση. Καμιά οργάνωση, Καμιά άμυνα. Καμιά παρουσία.

Οι Τούρκοι ανενόχλητοι κατέβαζαν τους πάνοπλους στρατιώτες τους στην πανέμορφη παραλία του Πέντε Μίλι στον Καραβά.

Ανενόχλητοι, σαν να έκαναν την βαρκάδα τους.

Και εμείς, άοπλοι, ασυντόνιστοι, ανίκανοι να αντισταθούμε, παρακολουθούσαμε απελπισμένοι την αρπαγή της πατρίδας μας.

Τη στιγμή που μια βολή από το παράκτιο πυροβολικό, θα τους προκαλούσε τον πανικό.

Έχουμε γνώση, γιατί κι εμείς υπηρετήσαμε στην 190 Μοίρα Πυροβολικού που έδρα της ήταν η Αχειροποίητος.

Ακόμα και σε άσκηση, από την στιγμή που δινόταν το σύνθημα του συναγερμού, όλα τα πυρομαχικά ήταν φορτωμένα και τα πυροβόλα δεμένα στα φορητά μέσα σε 20 λεπτά. Και σε άλλα 30 λεπτά έφταναν και έμπαιναν στα πυροβολεία - ακόμα και τα πιο μακρινά!

Αυτοί πού ήταν; Τα πυροβόλα πού ήταν; Τα πυροβολεία γιατί ήταν άδεια;

Η πικρή αλήθεια είναι ότι οι Τούρκοι κατέβηκαν χωρίς καμιά αντίσταση και πάτησαν τη γη μας. Και κανένας δεν ήταν εκεί για να τους εμποδίσει. Από το Πέντε Μίλι στον Καραβά προχώρησαν προς τον Άγιο Γεώργιο, κατέλαβαν το Κάρμι, και έφτασαν στο Τέμπλος. Ένωσαν έτσι τον θύλακα του Αγίου Ιλαρίωνα και τα τουρκοκυπριακά χωριά νότια της Λευκωσίας με τον Τουρκικό τομέα.

Το πρώτο προγεφύρωμα τους είχε δημιουργηθεί. Το επόμενο τους βήμα ήταν η διεύρυνση του προγεφυρώματος και η κατάληψη της πόλης μας. Της Κερύνειας μας.

Εκείνες τις φρικτές ώρες και μέρες, όταν εμείς απελπισμένοι δεχόμασταν τα ανελήτα κτυπήματα του Απίλα, όταν προδομένοι αναζητούσαμε τους ηγέτες μας, εγκαταλειμμένοι και αβοήθητοι, στον Καραβά έκαμε την εμφάνισή του ο Γιάννης.

Ο Γιάννης Κωνσταντίνου Κίσιος είχε συλληφθεί από τους πραξικοπηματίες και τον είχαν κλείσει στο Κάστρο της Κερύνειας. Ήταν αγωνιστής της ΕΟΚΑ - εκπαιδευτής της ομάδας του Καραβά, πολέμησε την Τουρκανταρσία στην Ομορφίτα, ανάπτυξε δράση από τον Πύργο Τυλληρίας μέχρι τον Λιμνίτη, αγωνίστηκε στον Πενταδάκτυλο με τον Λόχο Λυσσαρίδη. Από πεποίθηση δεν ήθελε να στρέψει όπλο ενάντια σε Ελληνοκύπριο. Ήταν ένας φλογερός πατριώτης, ...αλλά ήταν υποστηρικτής του Μακάριου...

Όταν άρχισε η εισβολή διατάχθηκε η απελευθέρωση όλων των κρατουμένων και ο Γιάννης με τρεις άλλους Καραβιώτες βρέθηκαν να ψάχνουν για όπλα στη Γλυκιώτισσα και τον Άι Γιώρκη και από εκεί αναζητούσαν αυτοκίνητο για να φτάσουν στον Καραβά..

Στο Πικρό Νερό, δίπλα από το σημείο απόβασης, πέφτουν πάνω στους Τούρκους. Η φυγή τους είναι δραματική. Περπατητοί φτάνουν στα Φτέρυχα, νυχτώνονται στον Άι Παύλο, ξημερώνονται στην Παλιά - Βρύση, το κεφαλόβρυσο του Καραβά.

Στην πορεία τους συναντούν άλλους συγχωριανούς, πολίτες που αγωνιούν να αντισταθούν στους Τούρκους, οι οποίοι ενώνονται μαζί τους.

Ο Γιάννης γίνεται ο φυσικός ηγέτης της ομάδας που ολοένα αυξάνεται. Ο έφεδρος ανθυπολοχαγός της 190 Μοίρας Πυροβολικού Σοφοκλής Νεοφύτου, που είχε έδρα την Αχειροποίητο, θέτει την ομάδα των κληρωτών υπό τις διαταγές του Κίτσιου και μπαίνει στο πλευρό του. Όλοι μαζί κατεβαίνουν στους Μύλους του Καραβά, που είχε μετατραπεί σε αυτοσχέδιο αρχηγείο της περιοχής.

Περιστοιχισμένος από τους άντρες του μπαίνει στους Μύλους. Με την λεβεντιά που τον χαρακτηρίζει, δηλώνει απερίφραστα:

- Που τα τωρά δαμέ διατάσσω εγώ.

Και αρχίζει την οργάνωση. Οι ομάδες γίνονται διμοιρίες και οι διμοιρίες λόχος, που αναπτύσσεται από το δρόμο που ενώνει τον Παλιόσοφο προς τα Φτέρυχα μέχρι τους Μότηδες, την Ελιά και τον Καλόμπορο και φτάνει μέχρι την θάλασσα. Οργανώνονται αποστολές εφοδίων. Στήνεται το αρχηγείο στο σπίτι του, στο χωριό Μότηδες.

Με την καθοδήγηση του Κίτσιου λαμβάνονται θέσεις μάχης. Τα πάντα ετοιμάζονται στην εντέλεια. Φροντίζει ακόμα και την τροφοδοσία, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας αναλαμβάνουν οι κόρες του.

Ο λόχος ξεπέρασε τα 150 άτομα κάθε ηλικίας και κάθε παράταξης.

Όλοι αδελφωμένοι έχουν έναν κοινό σκοπό:

Αγωνίζονται ενάντια στον κοινό εχθρό, τον Τούρκο εισβολέα.

Αλληπάλληλες προσπάθειες των Τούρκων επιδρομέων κατά τη διάρκεια της υποτιθέμενης εκεχειρίας να προελάσουν προς τον Καραβά αποκρούστηκαν με σθένος. Έτσι οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να παρακάμψουν τον αμυντική γραμμή των μαχητών του Κίτσιου και να προελαύνουν από το βουνό, στα Νότια του Καραβά και της Λαπήθου.

Ήταν ίσως η πρώτη οργανωμένη αντίσταση στον Αττίλα.

Η ηρωική αυτή αντίσταση δεν κάμφθηκε, ούτε όταν οι Τούρκοι επεδίωξαν να καταλάβουν τον Καραβά και να τον περιλάβουν στην πρώτη οριοθέτηση του προγεφυρώματος που δημιούργησαν..

Τα ξένα ειδησεογραφικά πρακτορεία μετέδιδαν στο παγκόσμιο για την αυτοσχέδια άμυνα των τοπικών δυνάμεων.

Οι κάτοικοι της κωμόπολης είχαν την ευκαιρία να αποχωρήσουν χωρίς θύματα. Και οι Τούρκοι πήραν ένα δείγμα της ελληνικής μαχητικότητας.

Ο λόχος έμεινε εκεί μέχρι τις 6 Αυγούστου. Μέχρι που ο Κίτσιος πήρε εντολές από το ΓΕΕΦ να υποχωρήσει. Και όταν αυτό έγινε, οι απώλειες που είχε ήταν μόνο δύο τραυματίες.

Στο μεταξύ είχε συμφωνηθεί εκεχειρία και, σύμφωνα με το ψήφισμα 353 του Συμβουλίου ασφαλείας, θα γινόταν κατάπαυση του πυρός στις 22 Ιουλίου η ώρα 4μμ.

Όμως, τα τουρκικά στρατεύματα δεν τήρησαν την εκεχειρία αυτή και άρχισαν συστηματικά να διευρύνουν το προγεφύρωμα τους. Μέχρι τις 30 Ιουλίου που έγινε η διακήρυξη της Γενεύης από τους υπουργούς Εξωτερικών Ελλάδας, Τουρκίας, Αγγλίας, έφτασαν δυτικά του σημείου απόβασης μέχρι το Κυπαρισσόβουνο και ανατολικά κατέλαβαν 8 χωριά. Επόμενος στόχος τους, ήταν η κατάληψη των δίδυμων κωμοπόλεων, του Καραβά και της Λαπήθου.

Οι δικές μας δυνάμεις αντιλήφθηκαν τους σκοπούς των Τούρκων και προσπάθησαν να ενισχύσουν την άμυνα των δύο κωμοπόλεων. Όπως αναφέρει ο φίλος Σοφοκλής Φυττής που ερεύνησε αυτά τα γεγονότα, έστειλαν το 70^ο Τάγμα Μηχανικού να ναρκοθετήσει διάφορα σημεία, το αποδεκατισμένο 256 ΤΠ και λίγους άνδρες από το 286 Μηχανοκίνητο Τάγμα Πεζικού, μαζί με ένα Λόχο της ΕΛΔΥΚ. Εκεί ήταν και ελάχιστοι άνδρες από τα Τάγματα 231 και 321 ΤΠ. Εκτός από τους εθελοντές του Γιάννη Κίτσιου, υπήρχαν και 2 ομάδες στη Λάπηθο, η μια υπό την καθοδήγηση του Πάμπου Πετρίδη με 12 περίπου άνδρες και η άλλη, μικρότερη, του Κυριάκου Θεοδώρου.

Συνολικά ήταν περίπου 400 άνδρες.

Η μάχη για την κατάληψη των Δήμων μας άρχισε στις 6 Αυγούστου από τις 4.30 το πρωί με προσπάθειες των Τούρκικων στρατευμάτων να προχωρήσουν από το βουνό προς τα κάτω - δηλαδή από το

Κυπαρισσόβουνο και τα υψώματα του Αγίου Παύλου, Αγίας Ειρήνης - και από τα ανατολικά του Καραβά προς την Λάπηθο.

Η κύρια μάχη διήρκησε μέχρι το μεσημέρι. Οι 400 άνδρες με τον απαρχαιωμένο οπλισμό που διέθεταν κράτησαν την πρώτη επίθεση της 28^{ης} μεραρχίας του Ατίλα που είχε δύναμη 12000 άνδρες και ήταν αναπτυγμένη στα Νότια κράσπεδα του Καραβά και της Λαπήθου.

Οι Τούρκοι εισβολείς πλήρωσαν ακριβά κάθε τους βήμα.

Στις 11.45 οι δύο λόχοι της Εθνικής Φρουράς διατάχθηκαν να απαγκιστρωθούν από τον Καραβά και Λάπηθο και να συνταχθούν στην γραμμή Βασίλειας - Βαβυλά. Όμως οι Τούρκοι έστησαν ενέδρα στις καλαμιές της Αϊρκώτισσας με δυνάμεις πεζοναυτών που κατά πάσαν πιθανότητα αποβιβάστηκαν από την θάλασσα και πετσόκοψαν τα παλληκάρια του 256 ΤΠ και του 70 ΤΜηχανικού που υποχωρούσαν. Έγινε πραγματικό μακελειό.

Στις 3.30 μμ τα άρματα πέρασαν μέσα από τον Καραβά και μπήκαν στη Λάπηθο και τότε τα αμυνόμενα Τάγματα μεταβλήθηκαν σε Τάγματα θανάτου. Και οι άμοιροι και αμέτοχοι εναπομείναντες κάτοικοι των δύο αδελφών κωμοπόλεων γίνονται τραγικά θύματα της Τουρκικής θηριωδίας.

Στην πολύνεκρη μάχη έπεσαν αγωνιζόμενοι για την ελευθερία του τόπου μας:

Από το 70° Τ. Μηχανικού: 31 Αξιωματικοί, υπαξιωματικοί και οπλίτες

Από το 256 Τ.Π.: 51 Αξιωματικοί, υπαξιωματικοί και οπλίτες

Από το 286 Μηχανοκίνητο Τ.Π.: 8 Αξιωματικοί, υπαξιωματικοί και οπλίτες

Σύνολο πεσόντων 90

Συνολικά κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής απαριθμούμε 95 συνδημότες από τη Λάπηθο και 54 από τον Καραβά – στρατιώτες και πολίτες – που έπεσαν στις μάχες, σκοτώθηκαν ή δολοφονήθηκαν από τους Τούρκους ή είναι αγνοούμενοι. Το ένα τρίτο περίπου είναι στρατευμένοι και οι υπόλοιποι είναι δολοφονημένοι πολίτες, ιδιαίτερα κατά την περίοδο 6 - 8 Αυγούστου, 1974.

Ορισμένοι επίσης σκοτώθηκαν από τους βομβαρδισμούς των πλοίων και των αεροπλάνων ή πέθαναν μετά τον εγκλωβισμό τους και τους θεωρούμε θύματα της τουρκικής θηριωδίας.

Απαριθμούμε επίσης 44 αιχμαλώτους και 6 ομήρους από την Λάπηθο και 14 αιχμαλώτους από τον Καραβά.

Μετά την ολοκληρωτική κατάληψη του Καραβά και της Λαπήθου και τις εκκαθαριστικές έρευνες και δολοφονίες αθώων πολιτών αδιακρίτως ηλικίας, οι Τούρκοι συγκέντρωσαν αρκετούς εγκλωβισμένους σε ορισμένες γειτονίες στον Καραβά και την Λάπηθο. Με τις κακουχίες, ταλαιπωρίες, διαρκείς μετακινήσεις, έλλειψη φαρμάκων και ιατρικής φροντίδας, κακή διατροφή και απομόνωση, άντεξαν λίγους μήνες μέχρι και ένα χρόνο και μετά εκδιώχθηκαν ή αναγκάστηκαν να μετακινηθούν στις ελεύθερες περιοχές. 182 εγκλωβισμένα άτομα από τη Λάπηθο (περιλαμβανόμενων και λίγων από τη Βασίλεια) και 64 από τον Καραβά ήσαν οι μάρτυρες της καταστροφής, της λεηλασίας, του εποικισμού, των ξυλοδαρμών, των βιασμών, των εξευτελισμών των συνδημοτών μας.

Ανάμεσά τους και ο παππούς μου, Νικόλας Παπακωνσταντίνου, ο οποίος σε ηλικία 74 ετών πήγε περπατητός από το Αγριδάκι την γενέτειρά του, μέχρι τον Καραβά μέσα στις μάχες, για να συναντήσει τη γιαγιά μου, που δεν ήθελε να εγκαταλείψει το σπίτι και την γειτονιά της. Με την ιδιότητα του Αμερικανού πολίτη, αλλά και με το θάρρος που τον χαρακτήριζε, βοήθησε άλλους εγκλωβισμένους σε πολύ δύσκολες καταστάσεις που αντιμετώπιζαν με τους Τούρκους. Το ημερολόγιο του που μας κληροδότησε αποτελεί πολύτιμη ιστορική μαρτυρία για τις ημέρες εκείνες.

Μεγάλη μορφή από τους εγκλωβισμένους, η Ευφροσύνη Προεστού, η Κυρά της Λαπήθου, η οποία, μετά τις μάχες της 6^{ης} Αυγούστου, κατάφερε να κρύψει, να προστατεύσει και να τροφοδοτεί για ένα ολόκληρο μήνα 12 στρατιώτες - 3 του 256 ΤΠ και 9 του 286 ΤΜΠ. Οι Τούρκοι συνέλαβαν την Ευφροσύνη Προεστού – προφανώς ύστερα από προδοσία – την εξευτέλισαν, την βασάνισαν, αλλά εκείνη δεν ομολόγησε οτιδήποτε.

Μορφές όπως αυτές της Ευφροσύνης Προεστού και του Γιάννη Κίτσιου θα ζουν στις καρδιές μας και θα δείχνουν τον δρόμο σε μας στην εκτέλεση του καθήκοντος προς την Πατρίδα και τον συνάνθρωπό μας.

Αγαπητοί μου φίλοι,
αγαπητοί συνδημότες,
Καραβιώτες και Λαπηθιώτες,

Σαράντα εννιά χρόνια μετά, η θυσία όλων όσων έδωσαν τη ζωή τους για τον τόπο μας, παραμένει αδικαίωτη,
Η τύχη των αγνοουμένων μας δεν έχει διακριβωθεί.
Τα σπίτια, οι εκκλησίες, η πολιτιστική μας κληρονομιά καταστρέφονται.
Η Λάπηθος και ο Καραβάς στενάζουν κάτω από την τουρκική κατοχή.
Εμείς εξακολουθούμε να είμαστε πρόσφυγες.

Όμως, δεν πρέπει να χάνουμε το θάρρος και την ελπίδα μας.
Καθήκον μας είναι να αγωνιζόμαστε, να διεκδικούμε, να προσδοκούμε.

Να προσδοκούμε Ανάσταση για τη σκλαβωμένη γη μας.
Την γη που αναβλύζει την ιστορία των προγόνων μας.
Την γη που μας ανήκει. Που ανήκει σε μας και στα παιδιά μας.

Διεκδικούμε να επιστρέψουμε ως οργανωμένες οντότητες,
Δήμοι και Κοινότητες, εκεί όπου ανήκουμε.
Θα διεκδικούμε και θα εμμένουμε μέχρι να δικαιωθούμε.
Να γυρίσουμε στη γη μας σε συνθήκες Ελευθερίας,
μονιμότητας και αξιοπρέπειας.

Σε μας εναπόκειται να το πιστέψουμε.